

Text llegit en la celebració de la Diada
de l'11 de setembre de 2012 a Canet de Mar

L'esperit de superació en la nostra història

Jordi Pomés

Universitat Autònoma de Barcelona

*The spirit of overcoming in our history. Essay read in celebration of the
National Day of Catalonia on 11th September 2012 in Canet de Mar.*

Jordi Pomés fa un succint repàs de la història de Catalunya i de Canet de Mar des del 1714 fins a l'actualitat per demostrar que els catalans, i els canetencs en particular, hem sabut remuntar de manera excel·lent les etapes més dures dels darrers 300 anys de la nostra història, tot sabent reconvertir com ningú les derrotes en futures victòries. L'autor fa una menció especial a les etapes de postguerra que començaren després de la guerra de Successió del 1714 i després de la guerra civil de 1936-39. Pomés acaba defensant els valors del seny, la prudència, la tolerància, la cooperació, l'esforç, el consens i el diàleg per tal que la història catalana i canetenca continui pel camí ascendent que ha seguit fins ara.

Paraules clau: guerra de Successió, 1714, història contemporània de Catalunya, història contemporània de Canet, segle XVIII, postguerres, creixement demogràfic, autonomia de Catalunya, catalanisme, Francisco de Zamora

Els catalans som una gent que al llarg de la història hem cultivat -molt sovint per força- els valors de l'acceptació, la tolerància i la paciència per una banda i els de l'esforç, la tenacitat, el coratge, la cooperació i la valentia per l'altra. Les vicissituds històriques per les que hem passat ens han fet exercitar aquestes virtuts, certament nobles, i per això podem dir amb orgull que som un poble especialment noble.

És ben simptomàtic que en la nostra estimada Diada, la festa de tots els catalans, celebrem una derrota: la derrota que ens va costar com a país haver-nos aliat

Jordi Pomés reviews the history of Catalonia and of Canet de Mar from 1714 until the present day to demonstrate that Catalan people and, particularly those from Canet de Mar, have been able to successfully overcome the most challenging historical events of the last 300 years. They have achieved this by transforming, like anyone else, defeats into future victories. The author pays special attention to the post-war periods which followed the War of the Spanish Succession in 1714 and the 1936-39 Civil War. Pomés argues for the values of good sense, prudence, tolerance, cooperation, effort, consensus and dialogue so that the history of Catalonia and of Canet can continue on the ascending path which it has followed until now.

Key words: War of the Spanish Succession, 1714, Contemporary History of Catalonia, Contemporary History of Canet de Mar, 18th century, post-war periods, population growth, Catalan autonomy, Catalanism, Francisco de Zamora

amb els anglesos el 1705 per defensar la corona de l'arxiduc Carles (d'Àustria) en lloc de la de Felip Vè (de la casa dels Borbons), nét de Lluís XIV de França, anomenat el Rei Sol, el rei absolutista per excel·lència. Aquesta guerra va venir donada perquè el rei Carles II de Castella i d'Aragó, que va ser l'últim rei hispànic de la dinastia dels Àustria, va morir el 1700 sense descendència. Els Borbons, defensats per Castella i França, i els Àustria, defensats per Anglaterra, Holanda i Àustria, van disputar-se la corona en l'anomenada Guerra de Successió. Els catalans vàrem posar-nos majoritàriament al costat del bàndol que va perdre la

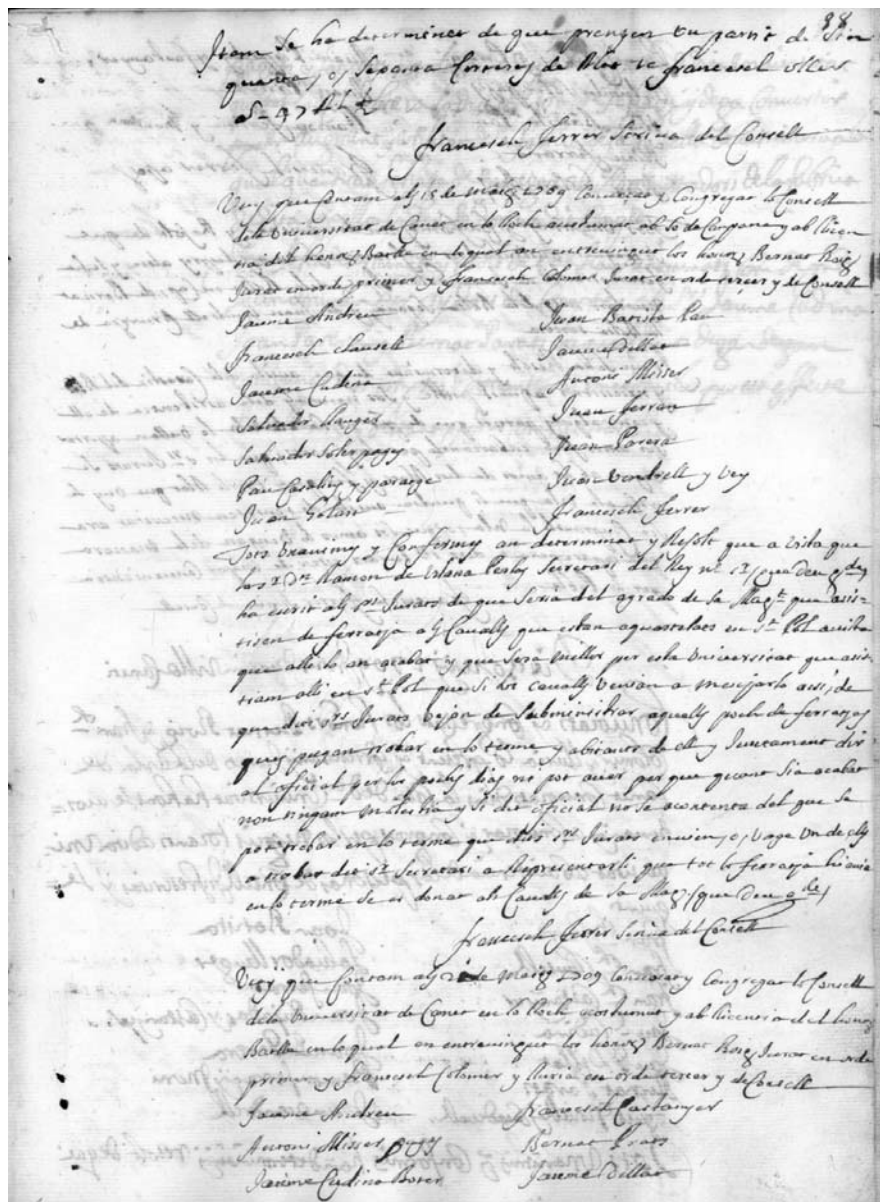
guerra, que es va allargar del 1701 al 1714.

Després d'aquesta guerra Catalunya va quedar empobrida econòmicament, i també políticament, ja que vàrem perdre, a través del Decret de Nova Planta, les institucions i constitucions pròpies. Però malgrat aquest desastre, Catalunya, en només dues generacions, va saber reconvertir la derrota política en una victòria primer econòmica i després cultural. Podem dir que el desastre de l'11 de setembre de 1714 ens va portar, a través d'aquell doble joc de virtuts i valors que us esmentava abans, a l'èxit de la revolució industrial com en cap altre lloc d'Espanya i de tota la Península.

Acceptant en general la situació política, social i econòmica en què vàrem quedar el 1714, en lloc d'enfonsar-nos a tots nivells com a país, ens vàrem saber aixecar com mai havíem fet fins aleshores. Al 1714 érem un país empobrit i ben petit, amb poc més de 400.000 persones. Una xifra que perquè ens entenguem era menor que la població que en l'actualitat hi ha a la nostra comarca del Maresme o la que tenen Sabadell i Terrassa junts. A Canet no arribàvem als 2.000 habitants; érem 1.860 canetenços en total. Mentre que Barcelona, la capital, era una mica més del doble de l'actual Canet: tenia uns 30.000

habitants. Doncs bé, partint de totes aquestes xifres demogràfiques tan escarransides, en poc més de dues generacions vam saber doblar-les. Catalunya va arribar als anys 80 del segle XVIII ja gairebé al milió d'habitants, Barcelona a ser una senyora ciutat de 130.000 habitants el 1800, mentre que Canet va arribar ja als 3.500 habitants en aquest final de segle.

Catalunya va créixer pròspera, rica i feliç al llarg d'aquest nostre primer segle borbònic. Vàrem viure un gran període d'esplendor en tots sentits. A Canet no vàrem deixar pràcticament ni un tros de terra per cultivar, mentre que a la nostra platja teníem unes de les millors draçanes del país. En l'àmbit cultural i religiós, al voltant de la nostra parròquia comptàvem amb la capella de música potser més important del país. Un il·lustre viatger castellà, Francisco de Zamora, quan va passar per Canet als anys 80 d'aquell segle, va quedar meravellat dels progressos que va veure i va deixar anotat: «La iglesia se está ensanchando y el altar mayor, antiguo, es muy arreglado... Se coge

Acta municipal de 19 de maig de 1709 on es dona compte de la ordre de Ramon Frederic de Vilana Perles i Camaras, secretari de Carles d'Àustria, perquè la universitat de Canet doni farratge als "cavalls de sa majestat" que estan aquarterats a Sant Pol de Mar (AMCNM)

mucho vino... Casi todas las casas tienen sus huertos. Hay muchas casas ricas y todas han hecho esta fortuna en muy pocos años... La principal ocupación de este vecindario es el comercio de Cádiz, Madrid y Galicia y los patrones en derecha a América... Sus habitantes hacen el comercio en las cuatro partes del mundo... Las mujeres trabajan encajes... El vicario tiene observado que todos los ricos actuales del pueblo han sido ellos mismos pobres...»

Sens dubte va ser aquesta riquesa, que vàrem aconseguir amb l'esforç, tenacitat i el coratge de tot el poble, sense oblidar la solidaritat i la cooperació en el treball, la que ens va portar a la revolució industrial del segle XIX. Catalunya es va convertir en la fàbrica d'Espanya. I a Canet, com tots sabeu, vàrem també sobresortir en aquest sector econòmic secundari, destacant en el tèxtil. Als anys quaranta d'aquesta dinovena centúria ja teníem nou indústries de teixits de cotó. Van ser les pioneres de la nostra gran història industrial local.

En un altre segle vam ser capaços de tornar a doblar al població. Al 1900 Catalunya ja era un país de 2.000.000 d'habitants mentre que Barcelona era una de les principals ciutats d'Europa, amb mig milió d'habitants.

Tot aquest creixement demogràfic i econòmic del segle XIX alhora ens va fer renéixer culturalment com a país. El segle XIX va ser el segle de la nostra Renaixença cultural i del naixement del catalanisme cultural. A finals de segle vàrem aconseguir, amb el modernisme, viure l'etapa d'esplendor cultural potser més important de la nostra història. I també, com sabeu, Canet -de la mà d'en Domènec i Montaner i d'il·lustres vilatans com el doctor Marià Serra- en va ser un dels principals exponents. Ens en queda constància en les parets de moltes cases del nostre poble, de les quals ens en sentim ben orgullosos.

Vàrem també començar a sentir-nos orgullosos d'haver mantingut la nostra llengua i cultura ben viva fins aquell moment i vàrem començar a reivindicar el dret de recuperar les institucions que havíem perdut en la guerra del 1714. El catalanisme va créixer tant en pocs anys, que a partir del 1914 primer -amb Prat de la Riba- i després de 1931 -amb Francesc Macià- vàrem aconseguir tornar a tenir un autogovern polític.

Malauradament una nova i molt cruenta guerra -la del 1936- va tornar a sacsejar el país. I tot i que aquest cop va ser una guerra civil que ens va fer enfrontar els mateixos catalans, i que per tant hi va haver molts catalans que es van poder considerar guanyadors d'aquella guerra, sens dubte Catalunya com a país va tornar a perdre, ja que li van tornar a arrabassar els

Miting de Solidaritat Catalana al Foment Catalanista, l'any 1907 (CEC - Fons Carbonell)

drets i les institucions pròpies, i la cultura catalana fou novament reprimida.

El nostre país, com de fet tota Espanya, va quedar arrasat per la guerra i les dures penúries de la post-guerra. Però també en aquest cas, com al 1714, en lloc d'enfonsar-nos, vàrem entendre tots plegats que la solució no vindria per cap lluita ni victòria armada sinó per tornar a aplicar les virtuts que com a poble havíem sabut aplicar ja més d'un cop. Només així aixecariem el país en tots sentits. Tant Canet com Barcelona com el conjunt de Catalunya vàrem tornar a doblar la població en pocs anys -aquest cop en menys de mig segle-, i aquesta vegada amb l'ajuda de la gent immigrada d'altres parts d'Espanya, que va venir a viure i a treballar aquí i a col·laborar a enriquir en tots sentits novament Catalunya.

Catalunya va passar dels prop de 3 milions d'habitants el 1940 als 6 milions al 1980. Barcelona del milió d'habitants als prop de 2 milions en el mateix període. I Canet vam arribar als 8.000 habitants també a finals dels anys 70. Durant els anys 50 i 60 vàrem viure, sempre gràcies sobretot a l'esforç de la gent del país, un període de creixement econòmic com mai l'havíem vist.

I novament aquest esplendor econòmic ens va conduir a una nova renaixença cultural, sobretot a partir dels anys 60. I un altre cop Canet vam ser un exponent essencial d'aquesta renaixença del país, sobretot amb la nostra important aportació dins del moviment de

Vinguda a Canet del president de la Generalitat, Francesc Macià, el 1932 (ADB)

Imatge de promoció de les Sis Hores de Canet de l'any 1977

l'anomenada Nova Cançó. Aquest nou despertar català, també novament, va culminar als anys 80 amb la restauració de l'autogovern de què gaudim avui en dia.

Tot el que des de 1714 hem aconseguit com a país ha estat fruit del treball d'homes i dones que, ben armats dels valors de l'acceptació, la tolerància i la paciència per una banda i els de l'esforç, la tenacitat, el coratge, la cooperació i la valentia per l'altra, van saber aixecar el país de totes les guerres per les que van passar en aquests gairebé 300 anys. He esmentat la guerra civil, però en vam haver de patir moltes més. Només al segle XIX cal comptar la Guerra del Francès i les tres guerres carlistes, a banda de les que van sofrir greument molts soldats catalans en la guerra del Marroc dels anys 50 o en la de Cuba dels anys 90.

Fa ja més de 70 anys que no hem patit cap més guerra. I això ja és una formidable novetat almenys en la nostra història moderna i contemporània. Sens dubte l'assumpció d'aquells valors hi ha influït, com també hi ha influït l'hegemonia cultural, social i política d'un catalanisme integrador, transversal, més enllà dels partits, que ha ajudat als catalans a estimar el seu país tal com és, sense excloure ningú i procurant integrar al màxim la gent que ha vingut a viure i treballar al país més enllà del seu origen geogràfic o de les seves creences religioses o polítiques. És el catalanisme que va ser clau per unir el país, molt dividit entre liberals i carlistes al segle XIX i entre dretes i esquerres al segle XX; i que per tant va ser clau per superar les guerres causades per aquelles divisions. Per tant aquest és el catalanisme que hem de cultivar, per anar convertint qualsevol nova derrota, sigui política, econòmica o cultural com a país, en un nou redreçament, treballant i cooperant tots junts, units, sense que noves divisions polítiques ens portin a noves guerres innecessàries.

Perquè certament avui en dia tornem a trobar-nos malauradament en una situació de penúria econòmica

que pràcticament podem qualificar, si no de guerra, sí gairebé de postguerra, sobretot per a molta gent en particular que es troba sense feina; una situació similar per a alguns a la que van haver d'afrontar molts avantpassats nostres en aquelles duríssimes postguerres dels anys deu del segle XVIII i dels anys 40 del segle XX. Per sort, aquest cop ens hi hem trobat sense passar prèviament per cap atrocitat bèl·lica. I això ja és molt. Però els perills de desunió que ens podrien portar novament a un enfrontament o encara que fos allargar molt més del normal el redreçament o fins i tot el perill -que existeix- de tornar a perdre o fer recular l'autogovern actual, com ens ha passat en guerres anteriors, són ben presents.

Per això ara tornen a ser més necessaris que mai els valors del seny, la prudència, la tolerància, la cooperació, l'esforç, el consens i el diàleg. Només si decidim fer ús d'aquests virtuts, que ens han caracteritzat com a país, ens en tornarem a sortir i entrarem en una nova recuperació. La nostra història ens diu que serà així. Però aquest cop ja no tant per tornar a doblar la població de Catalunya o de Canet. En aquest sentit cal haver tocat ja sostre. Perquè no podem oblidar que els recursos naturals que tenim són limitats. En aquesta ocasió la recuperació ha de ser sobretot qualitativa i no tant quantitativa, doblant, això sí, el nostre benestar i felicitat, tot reforçant-nos en aquells valors nobles tan nostres.

Per tant, que aquesta celebració d'avui de la derrota de l'11 de setembre de 1714 suposi novament el recordar, i per tant ens faci reflexionar, sobre el fet que els catalans en general i els canetencs en particular sabem reconvertir com ningú les derrotes en futures victòries. I que suposi un nou, exitós i gran començament del nou redreçament canetenc i català. Tant de bo com aquell del segle XVIII en què en particular els canetencs, segons Francisco de Zamora, en pocs anys vàrem saber fer-nos rics tant en diners com en esperit. Gràcies.